

ESTICA
A. 5085

44.

869

1268

Ως περ ἅπας φιλικὸς κεχαρισμένα σφόδρα ἐρεῖται,
καὶ περὶ τῶν πάντων ποικίλ' ἀλάλει, καὶ κείνα ἐπαίνει·
ὧς ἱερῶν ἀρετῶν μεγαλήθως τραύματα μνάται,
Ναυβάτης τ' ἀνέμους, ὡς βατὴς μὴλ' ἀπαρτίζει·
οὕτως καὶ τῆς ἀρετῆς φίλε ΠΕΤΡ' ἀγορεύεις,
ἥν ἐνὶ εὐχαρίᾳ νέε' ἡσυχίᾳ παρεδείξαι,
Παμμεδέων πᾶσι πῶτον προσέταξε μέροφι,
εἶναι γὰρ ποικίλ' ἐν σὺν ῥήματι ἰδευτερίᾳ,
Μητὴρ ἀμυχανίνην ἀργοῖς ἐν ἅπαντι προσάπτει,
Προσλιπαρώσιν δ' ἀμειβόμενος τε φερέσκειον ὄλβον.
Τὸ δὲ πρῶτον ὅτι σαθρῶς σοῖτε προσάπτεις,
Ἡλικίην ἐρετὴν ἐκ ὀφθαλμοῦ, ὡς καὶ κατὰ τῆς.
Εἰδ' ἄρα πρῶτον ἀποδοῖς αὖτε ῥήματα παῖδας,
Εὐτυχίης ἀρετῆς καὶ γνώσεσθαι αὐτίκα λήψῃ.

φιλίας καὶ εὐφημίας
ἐνεκα

ἐκ τῆς ἱερῆς,

MAGNUS SVENONIS
Maristadus.

ORATIO
DE
ARTIUM
LIBERALIUM
NATURA ET
STUDIO

Quam,
Deo Duce atq; Auspice,
In Regia Academia GUSTA-
VLANA, qua Dorpati est, ad Em-

becam, Amplissimo in consessu, die 27. Janu-
arij, Anno 1641. publice memoriter
in Auditorio Majori pro concione
enarrabat

M. MARTINUS NICOLAI
FAXELIUS, Nerichii Suetus.

DORPATI, Tm. 41.

AD EUNDEM

*Amplissimis, Reverendis, Præstantissimis, Doctissimis
& Humanissimis Viris,*

DN. CARSTENIO Otter/ Fabrorum ferratorum in
Nerikiâ Factori, & mercatori Orebrogensi primario:

DN. CAROLO ANTONII, per Nerikiam quondam
Prætori Regio prudentissimo:

DN. ABRAHAMO Wederhausen/ Arendatori in Taberch
& Lerbâch commendatissimo:

DN. LAURENTIO N.N. Askersundensium Pastori &
Præposito dignissimo:

DN. NICOLAO OLAI FAX, in Lerbâch Pastori,
Patri meo venerando:

DN. BENEDICTO N.N. Pastori in Wiby vigi-
lantissimo:

DN. ERICO P. in Hammar Pastori meritissimo:

DN. JONÆ N.N. in Svinevad Pastori pervigili:

DN. NICOLAO M. KALLADRO, in Lerbâch ver-
bi Divini Communiſtro fidelissimo:

DN. ELAO M. Wadsthenensi mercatori industrio:

*Meis Dn. Meccenatibus, Fautoribus, Patri & amicis;
Exercitium hoc Oratorium reverenter, officiosè &
amicè offero*

Martinus N. Faxelius,
Nericiensis.

Qui facit, ut in profundis sermonibus nos
exerceamus,
NOBISCUM DOMINUS.

Preclara animi cultura, sobria est Phi-
losophia. Etenim solerti mentis acie, superna docet in-
quirere, & quantum vivendi perspicuitas præstat, imita-
ri. Salutis omnium causâ videmus hunc statum esse hujus
totius mundi atq; naturæ, rotundum ut cælum, terraq;
ut media sit, eaq; suâ vi nutuq; teneatur: Sol ut circumse-
ratur, ut accedat ad brumale signum, & inde sensim adscendat in di versam
partem: ut Luna accessu & recessu suo Solis lumen accipiat: ut eadem spa-
tia quinque Stella dispari motu cursuq; conficiant. Hæc tantam habent
pulcritudinem, ut nulla species ne excogitari quidem possit ornator; tan-
tam varietatem, ut nullius dicendi copiâ possint enarrari; tantam diu-
rurnitatem, ut vix possit mens nostra respicere spacium primi temporis;
tantam perfectionem, ut nihil ei deesse intelligamus; tantam Amplitudi-
nem, ut penitus indagare, nec intersit hominum, nec capiat humana con-
jectura mentis; tantam cognationem, ut jucundissimam cælestium & in-
feriorum corporum harmoniam & consensum deprehendamus; tan-
tam utilitatem, ut quando singula perspicaci speculatione consideramus,
naturalem quandam Creatoris cognitionem suppeditent per discursum col-
lectam ex actuali Creaturarum contemplatione, & continuâ eventuum mun-
danorum observatione. Nec solum Philosophia ab animo, velut ab oculis,
caliginem dispellit: sed ad cultum divinum, & ad jus hominum, quod situm
est in generis humani societate; & ad modestiam magnitudinemq; animi in-
format. Præscribit, ut ad legem naturæ vivamus, ne orationi vita dis-
sentiat, ne mores evertantur, ne regnet nequitia, ne scelera pro egregiis
habeantur, ne vilescat decus publicum, ne messis malorum in ullis vite
ordinibus enascatur.

Quas

Quas res, ut juvenis, Dn. M. MARTINI NICOLAI FAXELII, magnitudinem, claritate, doctrinā & Humanitate Conspicui Viri, testatur, ut Norichia Sveci, qui doctē ac methodicē à se conscriptā Oratione, hodie, postulat, horā 12. meridianā, publicē pro concione in Auditorio Majori nobis elo-
quatur venerandae Philosophiae indolem, quae suum nunquam despexit in-
genium, nec indignam se existimavit, cui divinarum humanarumq; re-
rum disceptatio deferatur.

SS. Reg. Mai. Regniq; Sveciae Archistabulatorem, Perillustrem &
Generosissimum Dominum, DN. BENEDICTVM OCH-
SENSTIERNA, L. Baronem in Ekebyholm & Söderböö,
Dominum in Rappien &c. per Livoniam & Ingriam Generalem Guber-
natorem, Dominum nostrum Gratosissimum, humiliter;

Magnificum Dn. Rectorem; Illustres & Generosos L. Dn. Barones;
Admodum Rev. Nobiliss. Consultiss. Experientiss. & Clariss. Dn. Patres
Academiae, Collegas nostros de reverandos, officiosē;

Nobilitate Generis, Doctrinā & Humanitate Ornatiss. Dn. Studio-
fos, amicē invitatos ac rogatos volumus, ut dicto tempore adesse haud gra-
venitur; Intelligent, quod medicina sit Philosophia; & quod omnibus
opibus & viribus, ut nosmetipsi nobis mederi possimus, sit elaborandum.
P. P. Dorpati, 27. Januarij, Anno 1641.

V. I. G.

humiliter,

V. M. R. & C.

reverenter,

V. P. & H.

amicē colens

LAURENTIUS LUDENIUS, Holst.

PH. & J. U. D. Poe. C. Professor Juris,
Oratoriae & Poëscos.

ORATIO

DE

ARTIUM LIBERALIUM NATURA ET STUDIO.

Derillustreis & Generosissime Do-
mine, DN. BENEDICTE
OCHSENSTIERNA, L. Ba-
ro in Ekebyholm & Söderböö/
Domine in Rappien &c. S. Reg.

Maj. Regniq; Sveciae Archistabulator, &
per Livoniam ac Ingriam Generalis Gu-
bernator, Domine Gratosissime:

Magnifice Domine Rector; Illustres &
Generosi L. Dn. Barones; Admodum Rev.
Nobiliss. Consultiss. Experientiss. Clariss.
& Excellentiss. Dn. Patres Academiae, Fau-
tores & Promotores quovis honoris cultu
de venerandi:

Tuq; Nobilissima Studioforum Corona,
doctrinā & honestis moribus instructissima,
Ornatissima:

Verē dixit, qui dixit; quod in Artibus Liberalibus
Deus gratiam de se famam diffuderit.

A 3

Etenim

Proposio
Exordij à
Disso.

*Itēnī singulā
artē q̄ ad hāc
manifestam in-
formamur*

formamur, docent nos, quod parca DEi non sit Bonitas, sed sui prodiga latissimē sese disseminaverit, & quod DEus perpetuam rerum originem quandō exstruxit, Universum hoc omnibus suis numeris benignissimē explērit.

Depradicant & eloqvuntur Artes ingenuæ, summam DEi Potentiam, qui cœlum quotidie volvit ac revolvit; Solem ducit ac reducit; fruges promit ac recondit; cursus fluviorum sistit, & iteratō fluendo præcipitat.

Transitio. Nec verò erit, qui in diversas cogitandi curas abripiatur, sic quod orationem hanc meam exordior.

*Narratio-
gu initium* Respiciamus enim spacium præteriti temporis, & intelligemus, Gentes plurimas Barbaricas, mentis quādam cœcitate ductas, vitæ illam Gubernatricem, ac virtutum omnium Moderatricem Philosophiam penitus ignorasse, in montibus ac sylvis dissipatas oberasse; &, ut bruta solent, sine Duce, solum impetu furioso in ea prorupisse, quæ appeterent.

Modum (a) Nos verò ex intimis cordium penetralibus, DEO immortalī, immortales agimus gratias, quod Serenissimorum Regum consiliis, Majores nostri compulsi, & disertissimorum hominum oratione deliniti, se oppidis & mœnibus seperunt, & progeniem suam ad Humanitatem informarunt.

(b) Divinam benignitatem deveneramur, quod habemus Serenissimam ac Potentissimam Principem ac Dominam, DN. CHRISTINAM, Svecorum, Gothorum, Vandalorumq; Reginam; magnam Principem Finlandiæ; Ducem Esthoniæ & Careliæ; Dominam Ingridiæ &c. Dominam & Reginam nostram Clementissimam

mentissimam, quæ magnificentissimē aperit Scholæ & Academiæ, in quibus, tanquam in amplissimo quodam totius orbis terrarum theatro, Scientiarum virtutumq; omnium splendor elucet, & porta aperitur, quā Christus ad nos ingreditur.

Hinc per has Spiritus Sancti officinas, seminarium Ecclesiæ DEi & Reipub. civilis efflorescit, ingenuarum Artium decor conspicitur, totusq; virtutum chorus incrementa suscipit.

O utinam tantarum rerum magnitudinem, simul ac semel effari jam mihi concederetur; sed cum id non ferat temporis ratio;

Artium Liberalium Naturam & Studium, pro ingenij mei modulo, strictim solum jam enarravero.

A vobis, A. I. sumoperè contendo, ut cum omne meum perfugium in vestrâ bonitate & benevolentia situm sit; hanc meam Orationem, benigno vestro favore sublevetis.

Christe, dator Sophia, conatum dirige totum; Te Duce, floret opus, te sine friget opus.

Divinâ hinc gratiâ suffultus, & spe vestrâ æquanimi-
tatis fretus, non abs re dixero, quod sit Metaphy-
sica omnium Scientiarum Aquila velut nobilissima.

Nam totam mirandorum Transcendentium doctrinam proponit: ipsum Ens, prout est summus conceptuum apex, adumbrat.

Progreditur ad doctrinam Modorum Unitorum, ut sunt primariò; Unum, Verum, Bonum; secundariò, sunt Numerus, Ordo, Perfectum, Pulchrum.

Pergit ad doctrinam Modorum Disjunctorum, & præclare nos docet, quod ex Entis Principijs oriatur Per Se sive per Accidens; Universale vel singulare; Actus.

Actus vel Potentia; Dependens vel Independens; A se vel ab Alio; Absolutum vel Respectivum; Completum vel Incompletum..

4. Explicat quod ex Unitate resulet; Simplex, Compositum; Totum, Pars; Idem, Diversum; Prius, Connexum, Posterius;

5. Enarrat quod est Veritas sit; Mensura, Mensuratum; Finitum, Infinitum; Reale, & quod Rationis est; Abstractum, Concretum..

6. Explicat quod ad Bonitatem sequatur; Principium, Principiatum; Causa, Causatum; Necessarium, Contingens; Subjectum, Adjunctum; Signum, Signatum. Huic studio quis non esset addictissimus?

Prop. 2. Suppeditat enim nobis terminos, eorumque explanationem, & Principia Generalissima, quibus alia Ratio 1. Disciplinæ fructuosissime utuntur.

2. SS. Theologiæ studiosum informat, ut in Exercitijs Disputationum feliciter progrediatur, & in quaestionibus mixtis ad finem optatum dextrè deducatur.

3. Et licet omnes Artes habeant commune quoddam vinculum, & quasi cognatione quâdam inter se cohaereant: Tamen non est in amplissimo & uberrimo campo Philosophico ulla Scientia, quæ ad Veri cognitionem, & Honesti Actionem commodè & facile perveniat, nisi Transcendentium notitiam solerter imbibit.

4. Et cum Metaphysica, inferiorum Disciplinarum subjecta constituat, & certis cancellis limitibusque includat; non immeritò confertur cum Regina, quæ in Regio Majestatis suæ solio velut residens, Regni sui Provincias varijs committit Gubernatoribus.

Arg. 2.
Prop. 1.

Hinc Physica, Naturam ejusque mysteria contemplatur,

platur, Corpus Naturale, & clarè nobis edisserit.

Quid enim præclarior, quàm admirandum illud Mundi systema, è cælo & terrâ, ipsque, quæ his continentur, ordinatissime concinnatum, mentis acie intraspicere?

Quid homine dignius, quàm attollere caput suum ad cælum, & Corpus illud Naturale, simplex, æthereum, sphericum, perpetuò volubile, stellis & astris velut flosculis insignitum, considerare?

Quid pulchrius cognitu, quàm quod Elementa sint corpora simplicia sublunaria, ex quibus mista omnia primum componuntur, & in quæ resolvuntur ultimò, ipsa verò in alia corpora se priora & specie differentia, dividi nequeunt.

Quis non miretur Meteora Hypostatica & Emphatica, quæ Physicus interpretatur?

Ah! ductilium illorum Metallorum naturam, quis sine Physicâ intellexerit? Quis lapidum vulgarium & preciosorum indolem sine Physica inquisiverit? Quis rerum vegetabilium secreta dixerit? Quis volatilium, aquatilium, & terrestrium animalium cognitionem aperiet? Et quis, nisi Physicus sit, cœleste illud effatum: NOSCE TEIPSUM, nobis interpretabitur?

Cui studio ut simus deditissimi, multa sunt quæ poterunt nos commovere.

Nam si Artium ulla est, quæ nobis contemplanda reliquit opera sapientissimi DEI nostri, est illa Physica, quæ in Paradiso cepit, quando Adamus nomina rebus imposuit.

Hæc est illa Scientia, quæ Librum Mundi nobis interpretatur,

platur, corpus
Ratio 1. Naturale, quæ
feng. Naturali
H. p. d. d. d.

Ratio 1.

2.

temperata, et a-
lystabilis, sicut
mundi operum
magnifice elegit

Est speculum, Divinam Boni-
tatem representans, dum cœli enarrant gloriam Dei,
& opera manuum ejus annunciat Firmamentum;
Dies Diei cruciat verbum, & Nox Nocti indicat scien-
tiam.

30. Hæc est illa Scientia, sine quâ Theologus ad multa-
rum pulcherrimarum rerum accuratam & solidam no-
titiâ pervenire haud poterit: cum verum sit, quod
Sacra Litera non possint plenè intelligi, nisi Natura,
Vires, & Usus quarundam rerum naturalium sint co-
gnita.

4. Hæc est illa Scientia, quæ Medicum informat, qua-
renus Elementa & Elementata inserviunt ad morbos
è corpore pellendos, & ad conservandam sanitatem.
5. Physica œconomum instruit, ut intelligat, quid sin-
gulis exercere diebus ratio œconomica requirat.

Arg. 1.
Proposit. 1. Et cum omnia sint condita in numero, pondere
& mensurâ; quis Arithmeticam, ut Artem benè nu-
merandi, non magnificeret?

Ratio. Arithmetica enim est, quæ proprietatem & usum
numerorum docet considerare: numeros notatos e-
nuntiat: Plures in unum summam colligere designat:
Minorem de Majore monstrat detrahere, ut innotes-
cat residuum: Tradit, ductu unius numeri in alterum,
procreare tertium: Exponit Divisorem subducere &
Dividendo, quoties in eo continetur, ut quotus ha-
beat: Dat rationem Aequalitatis & Inæqualitatis:
Adfert comparisonem numerorum in Qualitate, quæ
dicitur Proportio, sive rationum comparatio, in Pro-
portione Arithmetica, nec non in proportionem Geo-
metricâ, ubi excellit Regula Aurea Directa & Recipro-
ca. Item

bus omnibus, communis numerandi ratio absolvi-
tur.

Hanc numerandi Artem non immeritò extolli-
mus.

Namq; (teste Josepho) Abrahamus est, qui eam pri-
mus Hebræis tradidit, à quibus postea Aegyptij, hinc
Græci, mox Romani, tandem Germani, & aliæ Gen-
tes inclytæ, quasi per manus traditam acceperunt.

Arithmetica, ala velut est expeditissima, quâ in
cœlum subvolamus.

Ars Poëtica, si versus & syllabæ suis orbentur nu-
meris, nihil efficiet.

In Logicis Syllogismus, numeri instar concludit.

Musica præcipit de numero sonoro, qui est qua-
litas audibilis, aurium humanarum delitiæ.

Oratio Rhetorica, aurium causa numeris astringi-
tur.

Arithmetica est, sine quâ Theologus Chronologi-
am Sacram, ordinem Imperiorum, & temporum in-
tervalla, recitare diffidit.

Sine Arithmetica, œconomus sumptuum rationem
ignorabit.

Mechanicus, proportionum veritatem haud asse-
quetur, nisi cognitione ipsius Arithmetices fuerit im-
butus.

Et ut Arithmetica, una est ala, quâ in cœlum sub-
volamus; ita altera, est Geometria.

Etenim Hypotheses congruentes apparentium A-
nomaliarum periodis profert: & ut Ars coacta in nu-
meris, possit ad communem usum in vitâ omnibus
secretis sine molestiâ transferri, abditam ac exqui-
sitam

Calitatem & Regula
Societatis, Hæc Regu-
la Falsi, quælibet
Proposit. 20.

Ratio 1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

Arg. 4.
Proposit. 10.

Ratio.

Prop. 2.
sitam rationem
ayit. quam doctri-
nam in Ratio
angulor. vocamus.

Expositio.

Et quis non benè metiendi Scientiam admiraretur?

Etenim Quantitatem continuam, sub quâ omnes magnitudines comprehenduntur, præclare dimetitur.

Docet, ut è fluxu puncti generetur Linea; ut Magnitudo terminetur; ut resolvatur. Item, quæ sit Symmetria, quæ congruentia; quæ Adscriptio: Longitudinem absq; latitudine, in Lineis rectis, nec non obliquis describit: Lineas Perpendiculares, ut & Parallelas representat: Angulos superficiarios & solidos, Homogeneos & Heterogeneos demonstrat: Figurarum partes in Centro, Perimetro, Radio, Diametro & Altitudine adumbrat: Figurarum proprietates in Ordinatione, Primatu, Ratione, Ambitu, Proportionem, similitudine, & loci complemento præfigurat. Superficiem, velut superiorem rerum faciem, artificiosè cuneare pergit, dum dimetitur superficiem planam rectilineam, scilicet Triangulum æquilaterum, æquicurum, & scalenum: Dùm Triangulum rectangulum & obliquangulum: dùm Quadrangulum Parallelogrammum, quadratum, oblongum, Rhombum, Rhomboidem, Trapezium, &c. metitur: Superficiem circularem, Diametrum, Radios, Chordas, Sinus Rectos & Versos, sinuum complementa, Lineas secantes, & segmenta circularum supputat. Gibbum Conicum & Cylindraceum proponit: Corporum descriptiones prosequitur, Pyramidem æquiterminam & inæquiterminam, Pyramidatum, cujusmodi est Prisma Pentahedrum, Benthedratum; item, est Polyhedrum, quod mistum vocamus.

ceas; & quis singula descri-
terit enarrasse?

Quæ ut dixitè imbibamus, omnem lapidem movebimus.

Illam namq; ipsa, Sancti Patriarchæ, & DEO dilectus Abrahamus, excoluerunt.

Sine Geometriâ locorum intervalla, fines Regionum, agrorum limites, non observaverimus; Dimensiones ponderum, mensurarum, & ædificiorum altitudines, profunditates, & aliarum rerum quantitatem ignoraverimus.

Geometria est, quæ adjutâ

Ingenij pedibus terra percurrimus orbem;

Sydera convexi pulsamus vertice cœli;

Ingenij & digitis errantia prendimus astris;

Quorum doctrinam ut accuratius imbibamus;

Astronomia, ipsum Corpus cœleste contemplatur, quatenus est mensurabile & mensurativum.

Etenim Sphæras cœlestes, quæ Motu Primo, nec non Secundo circumvolvuntur, explicat; varios in cœlo circulos, eorumq; usus demonstrat; describit Horizontem, Meridianum, Equatorem, Zodiacum, Coluros, Tropicum Cancræ & Capricorni; circulum Arcticum & Antarcticum, circulosq; Positionum demonstrat: Respectu Zodiaci, stellarum Longitudines & Latitudines; Respectu Equatoris, Declinationes, Ascensiones & Descensiones rectas obliquasq; Et respectu Horizontis, ortum atq; occasum, tam verum quàm Helicum designat: Nec solum stellarum fixarum, sed & errantium septem Planetarum naturam & motum artificiosissimè representat.

Proposit. 3.
utramq; sunt con-
pora Sphærica
Ratio 1. Cancræ
Cylindracea; ut
quis singula dicit
Geometriâ
mirabilia
poterit enarrare.

Transitio.
Arg. 5.
Proposit. 6.

Expositio.

Si homines (sing.)
et cetera Ratio 2.
Corporum in hunc
contemplationem
siderum et ad

stium corporum nos referamus.

Namq; DEUS

*Os homini sublime dedit, Cælumq; tueri
Jussit, & erectos ad sidera tollere vultus.*

Moveat nos, quod Adamus Astronomiæ fuit peritissimus, quodq; filius ejus Seth duas columnas erexit, in quibus cælorum astrorumq; motus delineavit, totiq; posteritati proposuit.

Ah! Cælum quo altius terrâ eminet, eo doctrina rerum coelestium superior censenda est notitiâ rerum terrenarum.

Spiritus Sanctus tanti facit nomina astrorum, ut in 38. cap. Jobi legamus: Nunquid conjungere valbis micantes Stellæ, Plejades, aut gyrum Arcturi poteris dissipare? Nunquid producas Luciferum in tempore suo: & Hesperum super fines terræ consurgere facis?

Transitio.

Arg. 6.

Ratio 1.

Et dum leges motuum coelestium admiror;

Unicè deveneror, quod Computus de motu & mensurâ corporum coelestium ita agit, ut temporum distinctio & meta habeatur.

Sic Dierum Naturalium & Artificialium rationem proponit: Horas æquales & inæquales, Menses Lunares, Periodicos, Synodicos & Illuminationis: Menses Solares veros & medios: Annum Solarem, Tropicum nec non Sidereum, ut & Annum magnum Platonium enarrat.

Docet uti Medicus observet dies Criticos, Indicativos & Intercidentes: utq; annos Climactericos, tam Hebdomaticos, quàm Enneaticos constituat.

Docet

ut Diem incipiant, Judæi, ab occasu; Babylonij, ab ortu; Umbri, à meridie; Romani, ut & Gentes Aræox, à mediâ nocte. Enarrat dies festos, profestos & intercios; nec non tempus unum cum altero conferre docet, generaliter quidem in Chronologiâ; specialiter autem in Calendario, quod per motuum leges, exponit temporum distinctiones, singulis annis accommodatas: Recensetq; quomodo dies diei annuntiet gloriam DEi.

Quæ quando considerat animus discendi cupidus, ingenti cum voluptate merito ad hæc studia transfertur.

Quippè per ea, quæ in Computo proponuntur, coelestis potius in terrestri hoc solo veluti versatur.

Hinc addiscimus in omni vitæ genere, quàm pulchrum sit distribuere & servare ordinem & actionem, singulis temporibus in vitâ æconomicâ, Politicâ & Ecclesiasticâ convenientem.

Hinc, in mundo cum simus; quemadmodum Stellarum orbem Elementarem, undiq; cælo inclusum, afficiunt, non sine singulari voluptate in Astrologiâ addiscimus.

Sic Sol in Arite, est signum & causa efficiens adventantis veris: Ortus & occasus Stellarum fixarum, hæc vel illas mutationes in aëre efficiunt; Longitudines Latitudines & Declinationes Planetarum, ut & Aspectus varij, variè alterant mundum Elementarem: Eclipses Lunares ac Solares, sunt velut Rhetorica verbosa, quæ de mutationibus futuris varia enunciant.

Addiscimus, quod Sidera agant in hæc inferiora Radio manifesto vel occulto; Motum tam communi, quàm proprio.

Cognos-

Docet ut Solis
Horas quicquid
de munitur;

Propositio.

Arg. 7.

Ratio 2.

2.

*cognoscimus quoniam
ita videtur Naturam
naturam*

per se habet, & quas habeant stellæ vires, quando inter se adinvicem considerantur.

Multum est, quod sit Astrologia Critica, Idiomatice & Symptomatica; ut pro tempore de Genethliacâ Astrologiâ nihil in medium proferam.

Proposit. 20. Quis huic scientiæ penitissimè non succumberet?

Ratio 1. Sic enim Cœlestium & Inferiorum corporum harmoniam atq; consensum mutuum deprehendimus.

2. Sic cognoscimus, corpora illa superiora, quomodo, DEo omnia regente, qualitates inferiorum corporum alterent atq; afficiant.

3. Et quid in homine divinius, quàm prævidere, rem nondum præsentem, sed in causis suis latitantem; Et sic, effecta videre in causâ?

Arg. 8.
Proposit. 1. Quæ uti in quavis terrarum parte eveniunt, ut expeditius noscamus, subsidio nobis venit Geographia.

Ratio 1. Quippè globi terreni Magnitudinem, Perimetrum, Diametrum, Superficiem Planam, Convexam, Soliditatem, Rotunditatem, Situm, Stabilitatemq; describit. *2.* Distingvit terram per Circulos, per Zonas, per Climata.

3. Respectu cœli, docet plagas Orientales, Occidentales, Septentrionales & Meridionales, novisse: Docet Sphæram Rectam, Obliquam & Parallelam, distinxisse: Docet Amphiscios, Periscios & Heteroscios, determinasse; Longitudines & Latitudines, Locorumq; Intervalla, scivisse.

4. Quid? Mundum Antiquum, in Europam, Asiam & Africam; Mundum verò Novum, in Americam, Magellanicam, & alias terras, non ita pridem inventas, ingeniosissimè dispertitur.

Quis

modi scire non optaret?

Cerrè, Cyclops erit, qui suo antro, & lacte, & lacratione peregrinorum hospitem contentus, cosmopolitam sese esse ignoraverit.

Stupidus erit, cui non sit voluptati, mente norare & metiri intervalla, quæ transimus, ac quæ terræ mariq; conficimus.

Sine Cosmographiæ notitiâ, Patriarcharum populiq; Israëliti peragrinationes; Christi & Apostolorum itinera, ignoraverimus.

Opticam verò quid vobis commendavero?

In perspicendo, & mutuo radiando, attenditur.

Simplicem visionem, nec non Reflexionem ac Refractionem interpretatur.

Cerrè si homines sumus, Opticam magnificerimus, quæ visus nebulas discutit, & uti visibile in se est, exponit.

Musicam vobis non commendavero.

Nam

*Musica turbatas animas agrumq; dolorem
Sola levat, merito Divumq; hominumq; voluptas:
Quâ sine nil jucundum animis, nec amabile quicquam,
Ad cuius numeros Superi vertuntur, & Orbes,
Et cœlo radiant ignes, quibus emicat ingens
Signifer, & leges præscriptaq; tempora servant:
Hæc Phœbus Phœbiq; soror duce, & aurea cœli
Astra suos agitant constanti fœdere motus.*

Architectonicam inlimul optimo jure magnificamus.

Est enim colophon totius Divinæ Matheseos: Familiam totius venerandæ Matheseos claudit; & Præximum omnium Disciplinarum Mathematicarum ostendit.

C

Deus

Ratio 1.

*Quis tam in manu
tam perperam
quæ ipsam*

3.

Arg. 9.

Ratio 10.

2.

3.

Arg. 10.

Ratio.

Arg. 10.

Ratio 10.

Deus ipse ē Archi-
tactus. Opt. Max.
q. ut ex d. s. ex
Bezelelis et Hur
cognoſcing homin.

impl. Architectonica est, quæ machinas exstruit varias, tempore pacis & belli Reipub. utilissimas, dùm modum præscribit urbes muniendi, castra metandi, aciem instruendi, hostes fugandi, loca propria defendendi, & hostilia expugnandi.

Arg. 12.
Proposit.

Ratio 1.

2.

30.

4.

50.

Arg. 13.
Proposit.

Et quo ratio administrationis sit facilis, felix ac decora; addiscit quilibet, eam ingredi vitæ domesticæ rationem, quæ vocationi correspondeat.

Cumq; æconomica, privatim benè vivere instru-
xit hominem; Politica est, quæ eundem, velut um-
bratili vitæ exemplum, Republicæ & Patriæ feliciter
sistit.

Vitam enim publicam, vult esse vitam honestam,
quo Pax civiumq; tranquillitas habeatur.

Viram publicam, vult esse vitam, omnia ad cul-
tum, DEO debitum, referentem, & ad Dilectionem
Proximi singula promoventem.

In singulis Familijs, in Pagis, in Vicis, in Civitatibus, in Provincijs, in Ducatibus, in Regnis atq; Imperijs, omnia vult florere; copias fortunarum populi, vult accrescere; Collegia tam Sacra, quam Profana, promover. Quid in Regno, quid in Aristocratia, quid in Democratia, pium Magistratum, ut Oculum Videntem; & pios Subditos, ut Aurem Audientem, deceat, vivis coloribus depingit.

Huic studio quis se non consecraret?

Quippè, & Politica, tu Dux & Moderatrix es vitæ civilis; Tu Urbes peperisti; tu dissipatos homines in vitæ societatem vocasti; tu eos inter te primò domicilijs, deindè conjugijs, tum literarum & vocum communione junxisti: Tu, Legum inventrix; tu, Magistra morum & Disciplinæ publicæ fuisti; Tu docuisti,

Ε 2

Parce-

*Ratio 1.
Quicquid sibi dicitur
et dicitur in
perbor. Quod si
ut per exempla*

subsidio nobis venit cognitio Historiarum.

Historia enim per omnem vitam tam privatam, quam publicam, & per cuncta negotia rerum, se diffundit.

Historia Sacra, maximè illustra virtutum exempla in Sanctis hominibus proponit; Res Ecclesie Dei, exponit; virtutibus præmia, & peccatis poenas effe constitutas, liquidò testatur.

Est Historia Profana, quæ potissimum ostendit res in Politicis gestas ratione & hominum industriâ, easq; ad posteritatis memoriam, literis consignat, atq; ab oblivione hominum vindicat, juxta encomi-

Illam ego, quæ gestis præsum custodia rebus,

Digero quod caveas, quodq; sequaris iter.

Priscæq; ne veteris vanescat gloria seculi,

Vivida defensant, quæ monumenta damq;

Et sua virtuti per me sunt præmia, rursum

Impia famosis de ero fama notis.

Elogiorum summi quantum j. datur & imi:

Elogiorum & cæca sasq; nefasq; Dea.

Quod majus bonum erit, circumq; capacior,
aut qua

Doctior humanas scenæ referre vices?

Me sine quis prudens? Unde experientia
major &

Quis me adiji tandem non magè doctior erit

Omnis

Rurq; nil, nostrâ qui caret Arte, sapit.

Omnibus verò scientijs, ut simus apti; Doctissimorum Grammaticorum oracula semper magnificamus.

Etenim per Divinæ Grammatices præcepta, cujusq; Disciplina cursu aperitur. Ars hæc pueris est necessaria, senibus est jucunda, dulcis est in omni lingvâ, secretorum est comes, & sola ex omni studiorum genere plus habet operis, quàm ostentationis.

Grammatica facit, ut sermo, qui mentis humanæ interpret est, sit commodus & purus.

Qui ipse, ut insimul sit jucundus, efficit Rhetorica.

Etenim jucundâ illa Troporum & Figurarum doctrinâ, velut efflorescentibus flosculis, ornatum sermonis promovet, intellectum & voluntatem, familiariter instruit; affectus, tanquam voluntatis filias, moderatur: Cor, ut affectuum sedem, in quamcunq; vult partem flectit: Sermonem & gestum, tanquam voluntatis ancillas, regit: & Auditoris rationem, velut freno quodam, stringit ac ligat: Exemploq; Orphei, ducit quò visum est.

Illam verò Artem, quam Logicam dicimus, quibus verbis vobis commendavero?

Si enim ad altiores Scientias contendimus, Logica Janua est; si recludere veritatem exoptamus, Logica clavis est; si quid indagine mentis invenire volumus, Logica facem adhibet; si quid judicare exoptamus, Logica est cynosura, ad quam necesse est ut respiciamus: Definiendum quid est, & errorum Labyrinthi cavendi sunt, Logica velut filum est Ariadnes.

C.

Orator

*Omni n. 20/20
pseud. 22/22
Arg. 16. (encl)*

Ratio 1.

Arg. 17.

Ratio

Arg. 18.

Ratio

Oratoria, et facili
in oratione et cop
de dicendi
Ratio 1.
Arg. 19.
Propositio

lendi, quibus non radijs mentem humanam illumi-
nat?

Certè, Intellectum Sapientiã; Voluntatem hu-
manam, Prudentiã; & Lingvam, Eloquentiã illu-
strat.

Sic nemo poterit esse omni laude cumulatus ora-
tor, nisi erit omnium rerum magnarum atq; Artium
scientiam consecutus: quia ex rerum cognitione ef-
florescat & redundet oportet oratio.

Arg. 20.
Propositio
Ratio.

Finitima Oratoriæ est Poëtica.

Etenim in laudando & vituperando maximam
vim habent Poëtæ, undè

Magnanimo qui dat Regi vel rura vel aurum,

Argentum, mensas, coccina vasa, domos:

Dat cupide Curio Crasso parvoq; potenti

Munera Fabritio, pernix Mydæ.

Non aurum cupiunt: pulchra sed laudis honores,

Et decus, & clari nomina clara Duces.

Carmina qui Regi, Regum feri munera; viis

Carmine post vita tempora Caesar habet.

Carmine defuncti magnus nunc vivit Achilles:

Semper & Alcides carmine viris erit.

Dici forte, tuum carmen non vivit: at illud

Viveret ut, feci; sit voluisse satis.

Sic ut potui, A. I. Philosophiæ Naturam brevissi-
mè descripsi: ipsa est rei Antiquitas, Dignitas, Certi-
tudo, Jucunditas atq; Utilitas, quæ in sui admiratio-
nem nos rapit ac vocat.

Artisig-

buslibet liberè loqui posset: siquidem, non metus
bat Potentes, nec fastidiebat Humiles; quoniam, ut
Philosophus doctissimus, animum habebat spe pari-
ter ac metu liberum; nemini adulatoriè serviebat,
neq; temerè cuiquam assentiebatur.

Proindè cum in hoc non vivat homo, ut vivat
tantum; sed ut rectè vivere discat; cum natura, secun-
dum DEUM, det vivere; Philosophia autem doceat
rectè vivere: Naturaq; gignat ad virtutes & ad Artes
docilem, doctum verò non profeminet: Te, ô Alme
DEUS, qui fons es omnis boni, à quo omne donum
bonum descendit; te devotè rogamus, doce nos plu-
ra, quæ nescimus, cum à te habeamus pauca, quæ sci-
mus: quæcunq; salubriter scienda ignoramus, edoce
nos: In ijs, quæ vera novimus, custodi nos; à falsis
ac noxijs, eripe nos: Te Duce, in cogitationibus ac
sermonibus salutaria inveniamus, & ea dicamus ac fa-
ciamus, quæ Tibi grata, Bonis omnibus accepta, &
Reipub. tam religiosa, quam civili, sunt proficua.

D I X I.

Claritate, Doctrinâ & Humanitate Conspicuo
DN. PERORANTI.

M. MARTINUS NICOLAI FAXELIUS:

Per Anagram.

MARTIUS INCOLA; IN MELIUS FAX!

INCOLA

Azi (ipso) rogatus
q. d. fructus. ediphat
e. philosophia su-
dia. Fortuna
yondit. quod
cum q. d. lib.
affertur. libet lo-
morio. qui yastat.
si q. d. no. n. n. n.
bat Potentes.

CHRISTO,
INCOLA Fulgeat IN MELIUS rata Laus, FAX men-
terraram si MARTIUS
Auspice CHRISTO.
is honesta.

Quod animicus ap.

LAVRENTIUS LVDENIVS, J. V. D.
& Prof.

ANONIDUM in castris pro ROSTRIS dicere, posse
SVAVITER & doctæ modulamina flectere lingvæ;
Augustum titulum laudemq; decusq; meretur.

Hinc tua se Virtus tollit, MARTINE Magister,
Quando animum illustras invenili flore per Artes,
Sermonem doctè singis, laudasq; Camænas,
Nectareoq; thymo spargisq; papavere dicta.

Macte pijs ausis, dum floret temporis ætas,
ANONIDUM in castris semper benè dicere pergas,
SVAVITER & doctæ modulamina flectere lingvæ:
Sic Patriæ, sic Flos doctæq; vocabere Musæ.

Quod animo gratul: apposuit

M. ERICVS P. LERBECKIVS.

ORATIO
TERTIA
De
SCHOLIS

Quanta sit Scholarum præ-
sertim illustrium
ANTIQUITAS ET DIGNITAS

In Regia Upsaliensi Academia.

Ab
HARALDO PETRI ALZHOVIO
memoriter recitata.

Dirigente
M. ANDREA JOHANNIS PRYS.
Eloquentia Prof. P.

Anno Salvatoris CIO IDC XXIII.
12. Aprilis,

§(·)§

UPSALIÆ

Excudebat ESCHILLUS MATTHIÆ,